

JOHANN SEBASTIAN BACH

1. Kromatikus fantázia és fuga, BWV 903

Chromatic Fantasy and Fugue, BWV 903

2. Négy duett (a „Klavierübung” 3. részéből), BWV 802-805

Four Duets (from the 3rd Volume of “Klavierübung”), BWV 802-805

Duetto I. (e-moll — E minor)
Duetto II. (F-dúr — F major)
Duetto III. (G-dúr — G major)
Duetto IV. (a-moll — A minor)

3. F-dúr (olasz) koncert (a „Klavierübung” 2. részéből), BWV 971

Italian Concerto in F major (from the 2nd Volume of “Klavierübung”), BWV 971

I. [Allegro]
II. Andante
III. Presto

4. D-dúr concerto Antonio Vivaldi nyomán, BWV 972

Concerto in D major after Antonio Vivaldi, BWV 972

I. [Allegro]
II. Larghetto
III. Allegro

JÁNOS SEBESTYÉN

csembaló • harpsichord

Zenei rendező — Musical producer:
András Székely

Hangmérnök — Recording engineer:
Judit Lukács

Tasakterv — Cover design: Endre Bánó

MHV felvétel — MHV recording

Made in Hungary

Ez a lemez mind monaurális, mind sztereo hangszedővel (pickup) lejátszható. This record can be played with a pickup designed for monaural or stereo equipment

A felvételünkön rögzített négy Bach-mű a zeneszerző két arcát, két — természetesen szerves egységet alkotó — stílusát mutatja be. A Kromatikus fantázia és fuga, valamint a Négy duett a szenvedélyes, a nagy emberi megrázkódásokat átélő s azokat ábrázoló alkotót, a passiók megrendítő tragikumának kifejezőjét s az ellenpontfűzés mesterét állítja elénk, a kromatikus hangkészlet kiaknázóját, a korában elavultnak számító s ma olyannyira modern művészt. Az Olasz koncert és a Vivaldi nyomán született D-dúr concerto a derűs, életigenlő muzsikussal, virágzó dallamok alkotójával, öröm és életkedv kifejezőjével ismertet meg. E két éthosz elválaszthatatlan egységet alkot Bach hatalmas életművében és természetesen e négy darabban sem tisztán, sterilen, hanem az egymásba való átmenet megannyi lehetőségével valóul meg.

A *Kromatikus fantázia és fuga* (BWV 903), amely legkésőbb 1730-ban már készen állott, Bach legnyugtalanabb, legdrámaibb hangszeres művei közé tartozik. Prelúdiumának robbanásig feszült már az indítása is, a kétszeres futam nekifeszülése. Ezt a feszültséget fel is oldja, ki is bontja a tokkátaszerű folytatás. A helyenként csupán korabeli gyorsírással — akkordvázak jelölésével — érzékeltetett futamok megrendítően beszédes hangszeres recitativóba torkollnak. A prelúdium nyugtalan, mozgalmasságát szigorú törvények közé szorítja a háromszólamú fuga. A zenei anyag belső vibrálásának és a fúgaszerkesztés komor szabályainak ellentéte rendkívüli feszültséget eredményez.

A *Négy duett* (BWV 802—805) a Klavierübung III. kötetében jelent meg, 1739-ben, együtt az orgonára írott monumentális Esz-dúr prelúdium és fűgával s egy sorozat koráleljátékkal. A négy duett voltaképpen megannyi kétszólamú invenció, bár zenei anyaguk és feldolgozásmódjuk az invenciókénál sokkalta bonyolultabb, súlyosabb. Az első, e-moll darab témája a kromatikus kibontás sokoldalú lehetőségét tartalmazza, s voltaképpen bevezető jellegű. Az F-dúr duett hangnemi lebegéseivel, tonálisan több értelmű részleteivel Bach már-már absztraktnak tűnő művei közé tartozik. A G-dúr darab a III. Brandenburgi verseny (szintén G-dúr!) zárótételének táncos hangvételét idézi, bár a feldolgozásmód minden táncos elemet nélkülöz. Az utolsó, a-moll duett témája és szerkesztése egyaránt archaikus jellegű, az alla breve technikát idézi.

Mennyire más világ az *Olasz koncerté* (BWV 971), amely 1735-ben, a Klavierübung II. kötetében jelent meg. Ez a mű az itáliai concerto-formának, dallamosságának és Bach alkotó fantáziájának páratlan tökéletességű találkozása. A két szélső, gyors tétel váltakozó tutti-jai és szólói csembalón is tökéletesen érvényesülnek, kivált mivel Bach itt — kivételesen — dinamikai jelzéseket is alkalmazott. Ha a Kromatikus fantázia kapcsán zenei gyorsírásról szólhattunk, az Olasz koncert lassú tételében szokatlanul részletező, folyondárszerű dallami díszítésekben, kolorálásokban gazdag, kivételesen aprólékos műgonddal kimunkált olaszos melódia csendül fel. E műnek mintegy etűdje a *D-dúr concerto* (BWV 972), amely Vivaldi L'estro armonico-ja 7. számú hegedűversenyének átirata. Weimari éveiben Bach 16 ilyen átiratot alkotott, ekként csiszolva technikáját. Bach persze nem zongorkivonatot készített, elvett a Vivaldi-féle eredetiből, s hozzá is tett a partitúrához. Megőrizte azonban a mű ragyogó, örömteli hangulatát s lassú tételének csodálatos énekét.

A felvétel előadóművésze, *Sebestyén János* (sz. 1931) Hammerschlag Jánostól, a régi muzsika legjobb magyar szakemberétől sajátította el Bach orgona- és csembalóműveinek interpretációs stílusát. Művészetét a 60-as, 70-es években Európa számos országa megismerte és értékelte. Igen sokoldalú muzsikus, a Magyar Rádió munkatársa és a Zeneművészeti Főiskola tanára.

Breuer János

The four works of J.S. Bach on this record present two faces of the composer's art — two styles that nevertheless constitute organic unity. The Chromatic Fantasy and Fugue, and the Four Duets show Bach in his capacity to become imbued with, and express great human emotions, the moving tragedy of the passions, and as a master of counterpoint, exploiting the full spectrum of chromatic notes, an artist who in his time was considered obsolete, and who today is ranked among the most modern of

composers. The Italian Concerto and the Concerto in D major which Bach composed in the wake of Vivaldi, reveal to us an artist permeated with joy and exhilaration, a creator of flowering melodies radiating cheer and joie de vivre. These two ethoses are found in inseparable unity in all of J.S. Bach's works, and these four harpsichord compositions express them by exploiting the countless possibilities of transition from one to the other, and not in a rigidly separated, sterile manner.

The *Chromatic Fantasy and Fugue* (BWV 903) which was complete by 1730 at the latest, is one of Bach's most restless and dramatic instrumental works. Tension is already at explosion point at the beginning of the Prelude, with its charging double runs. This tension is both resolved and unravelled in the toccata-like continuation. The runs, indicated here and there in contemporaneous “musical shorthand”, in chord outline, lead into a strikingly expressive instrumental recitative. The restless, bustling realm of the Prelude is constrained into the severe limits of the three-part fugue. The contrast between the inner vibration of the musical material and the strict rules of the fugue construction results in extraordinary tension.

The *Four Duets* (BWV 802—805) were published in 1739, in the third volume of the Klavierübung, together with the monumental Organ Prelude and Fugue in E flat major, and a series of chorale preludes. Actually, the four duets are so many two-part inventions, even though their musical material and manner of elaboration are much more complex and weighty than is customary in inventions. The theme of the first piece in E minor contains a broad possibility for chromatic development, and has a preludory character as it were. The second duet in F major, with its hovering tonalities and passages of different tonal interpretation, belongs among those Bach compositions which seem on the verge of the abstract. The piece in G major cites the dancing intonation of the closing movement of the Brandenburg Concerto No. 3. (also in G major!), without, however, having any dance-like elements in its manner of elaboration. The last duet in A minor has an archaic cast both in its theme and structure, suggesting the alla breve technique.

The *Italian Concerto* (BWV 971) which was published in 1735, in the second volume of the Klavierübung, represents a completely different musical idiom. This work blends the melodiousness of the Italian concerto form with Bach's creative fantasy in peerless perfection. The interchanging tutti and solos in the two fast extreme movements come with perfection on the harpsichord, also, especially since here Bach — in a rare exception — also employed dynamic indications. If in connection with the Chromatic Fantasy, we spoke of “musical shorthand”, in the last movement of the Italian Concerto we hear an extraordinarily detailed Italian melody, rich in twining melodic embellishments and colouration, and elaborated with exceptionally minute care. An etude, as it were, to this work is the *Concerto in D major* (BWV 972), which is a transcription of the 7th piece — a violin concerto — of Vivaldi's L'estro armonico. Bach wrote 16 similar transcriptions during his Weimar years, thus polishing his technique and forms. Naturally, he did not prepare a piano score, but detracted from, and also added to, the original Vivaldi score, preserving, however, the sparkling, joyous atmosphere of the work, and the marvellous song of the slow movement.

János Sebestyén (b. 1931), the professor in this recording, mastered the interpretative style of Bach's organ and harpsichord works under János Hammerschlag, the most outstanding Hungarian scholar of ancient music. Sebestyén's artistry became known and appreciated in many countries of Europe during the 1960s and '70s. The versatile artist has been a member of the staff of the Hungarian Radio and he is professor (Harpsichord faculty) at the Budapest Academy of Music.

János Breuer

Die von unserer Schallplatte erklingenden vier Werke von Bach, zeigen zwei Antlitze seiner Kunst, zwei, natürlich eine organische Einheit bildende Stilarten. Die chromatische Fantasie und Fuge wie auch die Vier Duette zeigen uns den leidenschaftlichen, grosse menschliche Erschütterungen erlebenden und darstellenden Schöpfer, den Schilderer der Passionstragik und Meister des fortgesponnenen Kontrapunktes,

den Ausbeuter des chromatischen Tonvorrates, den früher als überholt betrachteten und heutzutage doch so aktuellen Künstler. Das Italienische Konzert und das nach Vivaldi entstandene Concerto in D-Dur macht uns dagegen mit dem heiteren, lebensbejahenden Musiker, dem Schöpfer von blühenden Melodien und dem Poeten der Freude und Lebenslust bekannt. Dieses doppelgesichtige Ethos bildet im gewaltigen Lebenswerk Bachs eine unlösbare Einheit und erscheint in den vier Cembalo-stücken natürlich auch nicht steril-getrennt, sondern verwirklicht sich in vielen Möglichkeiten des gegenseitigen Überganges des einen in das andere.

Die *Chromatische Fantasie und Fuge*, (BWV 903), die spätestens 1730 vollendet war, gehört zu den ruhelosesten, dramatischsten Instrumentalwerken Bachs. Schon der Anlauf des Präludiums, das Anrennen der zweimaligen Passage verrät eine nach Ausbruch drängende Spannung. Eine toccatenartige Fortsetzung löst auf und entfaltet diese Spannung. Die stellenweise nur in zeitgenössischer Schnellschrift — mittels Andeutung der Akkordstrukturen — notierten Passagen münden in ein ergreifend vielsagendes, instrumentales Rezitativ. Eine dreistimmige Fuge zwingt die ruhelose, bewegte Welt des Präludiums in die Schranken strenger Regeln. Der Gegensatz zwischen dem inneren Schweben des Musikstoffes und den düsteren Gesetzen des Fugenbaus zeitigt eine ausserordentlich Spannung.

Die *Vier Duette* (BWV 802—805) sind im III. Band der Clavierübungen samt dem gewaltigen Werk Präludium und Fuge in Es-Dur für Orgel und einer Reihe von Choralvorspielen im Jahre 1739 erschienen. Die Vier Duette sind eigentlich ebenso viele zweistimmige Inventionen, obwohl ihr musikalisches Material und ihre Verarbeitungsweise komplizierter und schwerwiegender ist als die der Inventionen. Das Thema des ersten e-Moll Stückes birgt die Möglichkeit der vielfältigen chromatischen Entfaltung und hat den Charakter einer Einleitung. Das zweite Duett in F-Dur gehört vermöge seiner schwebenden Tonalität und der tonal mehrdeutigen Einzelheiten zu den fast schon abstrakt anmutenden Werken Bachs. Das G-dur-Stück erinnert an die tanzhafte Intonation des abschliessenden Satzes des III. Brandenburgischen Konzerts (ebenfalls in G-Dur!), obwohl die Art der Ausführung jedes Tanzelementes bar ist. Das Thema des letzten Duett — in a-Moll — wie auch die Bauweise des Stückes hat gleicherweise archaischen Charakter und zitiert die Allabrevetechnik.

Eine ganz andere Welt ist die des 1735 im II. Band der Clavierübung erschienenen *Italienischen Konzerts* (BWV 971). In diesem Werk begegnet die italienische Concertoform und Melodik in beispielloser Vollkommenheit der schöpferischen Phantasie Bachs. Die abwechselnden Soli und Tutti der beiden raschen Ecksätze kommen auch auf dem Cembalo voll zur Geltung, umso mehr, als Bach hier — ausnahmsweise — auch dynamische Zeichen verwendete. Während im Zusammenhang mit der Chromatischen Fantasie von einer musikalischen Schnellschrift die Rede war, kann hier davon gesprochen werden, dass im langsamen Satz des Italienischen Konzerts eine ungewöhnlich detaillierte, an Koloraturen reiche und durch Ornamente rankenartig verzierete, mit einer in Einzelheiten gehender Sorgfalt ausgearbeitete italienische Melodie ertönt. Gleichsam als Etüde dieses Werkes gilt das *D-Dur-Concerto* (BWV 972), die Bearbeitung für Cembalo des 7. Stückes — eines Violinkonzerts — aus Vivaldi's L'estro armonico. In den Weimarer Jahren komponierte Bach 16 solche Bearbeitungen, an denen er seine Formgestaltung und Technik ausfeilte. Bach schuf natürlich nicht einen Klavierauszug, sondern er liess einiges vom Originalwerk weg und ergänzte auch die Partitur aus eigener Erfindung. Er bewahrte jedoch die freudestrahlende Stimmung des Werkes und die wunderbare Kantilene des langsamen Satzes.

Der Interpret der Tonaufnahme, *János Sebestyén* (geb. 1931) eignete sich den Interpretationsstil der Bach'schen Orgel — und Cembalowerke unter der Leitung des besten ungarischen Experten der alten Musik, János Hammerschlag an. Zahlreiche Länder Europas konnten in den 60-er und 70-er Jahren die Kunst Sebestyén kennen und würdigen lernen. Sebestyén ist ein vielseitiger Musiker; und Professor (Cembalofach) an der Budapester Musikhochschule.

János Breuer

И. С. Бах: Хроматическая фантазия и fuga, BWV 903 — Четыре дуэта BWV 802-805 – Итальянский концерт (фа мажор), BWV 971 – Концерт ре мажор на темы Вивальди, BWV 972 Янош Шебештен (клавесин)

Звучащие с нашей грамзаписи четыре произведения И. С. Баха, знакомят с двумя разными сторонами личности композитора с двумя образующими органическое единство стилями музыкального выражения. Хроматическая фантазия и fuga, а также четыре дуэта раскрывают нам Баха как страстного творца, пережившего и сумевшего отразить глубочайшие потрясения человеческой души как выразителя высокого трагизма страсти и порой почти современного нам мастера контрапункта и хроматических звучаний. Итальянский концерт и Концерт ре мажор на темы Вивальди представляют композитора как влюбленного в жизнь поэта, творца вдохновенных мелодий, выражающих радость и волю к жизни. Эти столь различные по стилю произведения образуют единое в необъятном творчестве композитора единство органическое целое. Хотя, разумеется, в четырех названных произведениях далеко не все мы встречаем эти стили не в чистом виде, а в безграничном множестве переходных возможностей.

Хроматическая фантазия и fuga (BWV 903) созданные самое позднее в 1730 году, одни из самых мятежных и самых драматических инструментальных произведений Баха. Прельдильной напряженностью отличается у них начало прелюдии. Это напряжение разряжается далее в продолжении, по своему характеру напоминающем токкату. Местами лишь схематически намеченные аккорды переходят в потрясающе красноречивые речитативы. Беспокойный, мятежный мир прелюдии в трехголосной фуге как бы сковывается в тиски строгих законов. Контрапункт в тисках строгих правил построения фуги порождает чрезвычайную напряженность.

Четыре дуэта (BWV 802-805) были опубликованы в третьем томе „Klavierübung“ в 1739 году, вместе с монументальной органной прелюдией и фугой ми-бемоль мажор и целой серией хоральных прелюдий. Четыре дуэта, собственно говоря, представляют собой двухголосные инвенции, хотя метод разработки музыкального материала в них не много сложнее, чем в обычных инвенциях. Хроматическая разработка темы первого дуэта — ми минор содержит в себе много сторонние возможности и носит характер вступления. Второй дуэт — фа мажор — множеством многозначных, в смысле тональности, частей относится к почти полностью абстрактным по характеру произведениям Баха. Дуэт соль мажор воскрешает танцевальную настрой Третьего Бранденбургского концерта (написанного также в тональности соль мажор!) хотя метод разработки материала лишен здесь каких бы то ни было танцевальных элементов. Тема и структура четвертого дуэта — ля минор — архайичны по своему характеру, Бах применяет в нем технику „alla breve“.

Насколько же иной музыкальный мир открывается перед нами в *Итальянском концерте* (BWV 971), опубликованном в 1735 году во втором томе „Klavierübung“ В этом произведении форма и мелодичность итальянского концерта образуют неповторимую гармонию с творческой фантазией Баха. Чередующиеся tutti и солирующие в первой и последней быстрых частях особенно эффектны, тем более, что здесь — редкое исключение — Бах использует обозначения динамики. Если в связи с Хроматической фантазией и фугой можно говорить о своеобразной музыкальной стенографии, то Итальянский концерт отличается непривычно пышно орнаментированной колоратурно богатой и особенно тщательно разработанной итальянской мелодией. Этим дом этого произведения можно назвать *Концерт ре мажор* (BWV 972), представлявший собой переложение скрипичного концерта Вивальди (Седьмая пьеса из его „L'estro armonico“). В веймарский период своего творчества Бах создал 16 таких переложений, доведя до совершенства их форму технику. Естественно, Бах создавал не просфортепьянное переложение, он не только импровизовал у Вивальди, но и многое добавлял от себя, создавая оригинальные произведения. Он сохранил радостно-безоблачную настроенность композиции Вивальди и восхитительную напевность его медленной части.

Произведения Баха исполняются в нашей грамзаписи Яношем Шебештеном (род. в 1931 году), который создал свой стиль и интерпретации произведений Баха для органа и клавесина, участвуя под руководством лучшего венгерского специалиста по старинной музыке Яноша Хаммершлаг. С исполнительным искусством Шебештена в 60-ые, 70-ые годы познакомилась публика многих стран Европы, где его выступления были встречены с большим энтузиазмом и нашли заслуженное признание. Шебештен — музыкант разносторонний, с 1950 года наряду с концертной деятельностью он работает на Венгерском Радио. Янош Брей